

Fodor András halálára

Az Országos Széchényi Könyvtár nevében búcsúzom Fodor Andrástól, a költőtől, írótól, művésztől – és Fodor Andrástól, a könyvtárostól, kedves kollégánktól.

Az egykori Eötvös kollégista, a történelem kanyargóit követve saját választása alapján magyar szakja mellé könyvtáros diplomát szerzett. Így lett már ifjúságában, 1951-ben a Szentendrén működő, majd később a budapesti Máramaros úti könyvtárosiskola tanára, annak megszűnéséig. Az Országos Széchényi Könyvtárba 1959-ben került, s munkatársa maradt haláláig.

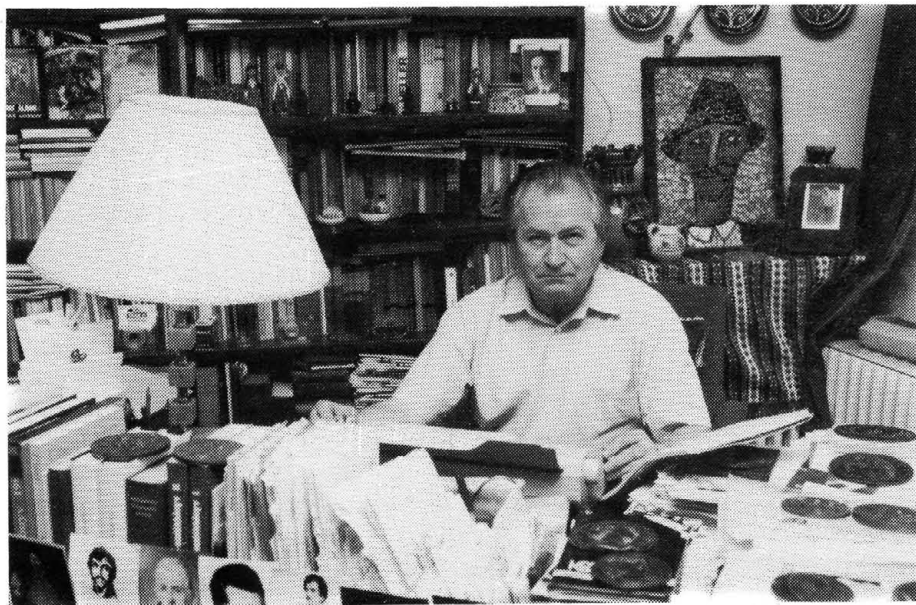
Sötét és a szabad szellemet fojtogató időkben gyakorta előfordul, hogy kiváló tudósok, művészek, írók, politikusok könyvtárakba kényszerülnek. Könyvtárosként dolgoznak, könyvtárosként kapják fizetésüket, ám megmaradnak – és épp a könyvtárak jóvoltából maradhatnak meg – tudósnak, művésznek, írónak. Azután, ha világosodnak az idők, e nagy emberek rendre elhagyják a könyvtárat, főfoglalkozású tudósok, művészek, írók, politikusok lesznek, könyvtárosi mivoltuk legtöbbször még a róluk szóló lexikoncikkekből is kimarad. Nem baj, hisz ők menedéket nyertek, élet- és kenyérlehetőséget, és nyertek a könyvtárak is: kiváló, legtöbbször igen lelkiismeretes munkatársakat, a nagy emberekből áradó fluidum áldásait. Egyik félnek sem lehet oka panasza.

Ritka, igen ritka az olyan példa, amikor valaki nemcsak a sötét időkben, hanem azok múltával is könyvtáros marad. E ritka példák közé tartozik Fodor András – immár visszavonhatatlanul.

Egyik utolsó levelében, halála előtt három nappal is, az Országos Széchényi Könyvtárról írt, ottani munkájáról.

Pedig nem kényszerült volna könyvtárosnak maradni. Ahogy az idők világozdak, kaphatott volna irodalmi állást, rangosabbat, jobban fizetőt. Vállalt is munkát, még hozzá rengeteget, könyvtárban és könyvtáron kívül. De önszántából, minden kényszer nélkül megmaradt könyvtárosnak. Nemcsak a munkaidejét töltötte el, nemcsak bejárt rendszeren a hivatalába, de dolgozott is keményen. Minden kollégája látta, láthatta évtizedeken át, amint lapzártakor ragasztott, hibákat festett temperával, raktári jelzeteket írt, korrigált, osztályértekezleteken szólt hozzá a fennforgó ügyekhez. Járt az országot is, képviselte a könyvtárat, tárgyalt, felmért és útijelentéseket írt. Alapító szerkesztője volt a könyvtárosok állománygyarapítási segédletének, az Új Könyveknek, annak a kiadványnak, amelyik ma a legteljesebb áttekintését adja a hazai könyvkiadásnak, és szerkesztette benne saját szakját haláláig. A Sallai Társaság elnökeként felidézte az egykori könyvtárosok munkáját, ápolta lelki gondjaikat, megosztotta velük naplóbejegyzéseit az együtt végzett, közös munkáról.

A „halálig nyitva maradni” maga szabta erkölcsi parancsot komolyan vette. Saját ügyének tudta az új, pénzügyileg nehéz időket is, amikor már nem kellett

Fotó: Kováts Zsolt

volna törődnie könyvtári lapja ínséges világban való megmérettetésével és megmaradásával. Miért tette mégis? Talán azért, mert könyvtárosi énjét is fontosnak tartotta. Mert munkáját a nemzeti könyvtárban egyenrangúnak tekintette az Írószövetségben, a Kortárs szerkesztőségében, a különböző irodalmi kuratóriumokban, szakosztályokban végzett munkájával. Amikor módja nyílt rá – és ez gyakran előfordult – íróként, költőként, írószövetségi tisztségviselőként kiállt a könyvtárak, a könyvtárosság, a könyvtári folyóiratok, a szakmánk mellett. Akik tárgyaltak vele, sokszor nem is értették: ők – úgy vélték – nem egy könyvtárossal ültek le egy asztalhoz. Ám Fodor András ez nem zavarta. Ha miniszterrel, legutóbb a miniszterelnökkel beszélt, elősorolta a könyvtárosok gondjait, bajait. Ha kellett, taktikázott, élt azzal, hogy oda kell figyelni rá, szavait nem lehet hallatlanra venni. És lényegesnek tartotta a vele készült interjúkban elmondani, hogy ő könyvtáros. Szinte minden alkalommal nyomatékosan említette ezt. Hogy ő mit köszönhet a könyvtárnak, az Országos Széchényi Könyvtárnak, azt elmondta nem egy írásában, nyilatkozatában, vallomásában. Hogy mit köszönhet neki a könyvtár, a könyvtárosság, azt sem nehéz elmondani. Elsőül talán azt, hogy a példa erejével, megcáfolhatatlanságával igazolta: szellemi nagyság és könyvtárosság, országos név és könyvtári aprómunka nem összeférhetetlenek. Fodor Andrásnak hatalmas presztizse volt. Ebből a szakmára is visszaáramlott valami. Példája nyomán a könyvtárosok is eltűnődhetnek: könyvtárosnak lenni a szellemi elithez való tartozást is jelenti. Mégpedig nem úgy – és talán ez a legfőbb tanulsága Fodor András könyvtárosi pályafutásának – hogy más egyéb munkásságuk gátjának, netán kényelmes keretének, szinekúrának tekintik a könyvtárosságot.

Az Országos Széchényi Könyvtár századunk sok jelesét tudhatta munkatársai között. Tudósokat, művészeket, írókat, politikusokat. Túlnyomó többségük vendég volt nálunk. Büszkék vagyunk rájuk, számon tartjuk őket, megemlékezünk róluk. De igazán sajátunknak azokat érezzük, akik nemcsak kényszerből, nemcsak kis időre, nemcsak valami más helyett voltak munkatársaink, barátaink, kollégáink. Ők sokkal kevesebben vannak. Kicsiny rendjükből az egyik legragyogóbb név a Fodor Andrásé. Tőle búcsúzunk, a könyvtárostól, a kollégától, és árvának és magunkra hagyottnak érezzük magunkat.

Isten áldjon Bandi! A megbotlott időben is köztünk maradsz!

P.G.

In memoriam Elek Sándorné

(1927–1997)

Elek Sándornének, a Debreceni Városi Könyvtár nyugalmazott igazgatójának 1997. június 4-én bekövetkezett halálával egy szép és sikeres életpálya ért véget, mely 1951-ben, az egri Tanárképző Főiskola magyar–történelemrajz szakának elvégzése után Hajdúnánáson kezdődött.

Az első években tanított, majd az akkor létesült könyvtár vezetésével bízták meg. Sok akkori hajdúnánási gyerekek a szép és kedves könyvtárosnő hatására vált olvasóvá.

1955 szeptemberétől 10 évig a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtárban dolgozott. Kezdetben beosztott könyvtárosként, majd csoportvezető és igazgatóhelyettes lett.

Ez az időszak volt a megyei könyvtárak hőskora: létre kellett hozni ezt az új könyvtártípust, emellett az egész me-

gyében szervezték a könyvtári hálózatot, módszertani segítséget nyújtottak az akkor még nagyrészt szakképzetlen kollégáknak.

1965 szeptemberében áthívták a megyei tanácshoz könyvtárügyi előadónak. Új helyén is szívügye volt a könyvtárak, a könyvtárügy szolgálata, bár idővel feladatköre egyre szélesedett, miután csoportvezetővé, majd osztályvezető-helyettesé nevezték ki. A város és a megye művelődésügyének fejlődésében, fejlesztésében elvülhetetlen érdemei vannak.

Munkásságát folyamatos elismerés kísérte: a Miniszteri Dícséret és a két Szocialista Kultúráért kitüntetés után 1973-ban megkapta a Munka Érdemrend ezüst fokozatát.

Nehéz döntés után került az akkor már egy éve igazgató nélkül működő városi könyvtár élére. Hatalmas lendülettel fogott hozzá a könyvtárban folyó szakmai tevékenység újjáélesztéséhez, a városi fiókkönyvtárak fejlesztéséhez és a hálózat további bővítéséhez.

Igazgatói tevékenységének hét éve alatt öt új és egy teljesen újjáépített könyvtár kezdte meg működését, s a hetedik is már félig készen volt.

Szorgalmazta és támogatta a munkatársak szakmai képzését és továbbképzését. Ő maga egy ideig tagja volt az Országos Könyvtárügyi Tanácsnak.

Elek Sándorné kiemelkedő tevékenységét a könyvtári szakma 1982-ben Szabó Ervin-díjjal ismerte el. Debrecen város vezetése 1984-ben a Csokonai-díjat adományozta számára.

Nyugállományba helyezését kérte 1985. január 1-jével, de ez nem jelentette egyúttal a szakmából való kivonulását is. Részfoglalkozású könyvtárosként még öt évig dolgozott a városi könyvtár központi olvasótermében. Fiatalkolléganőinek szép példát mutatva szolgálta az olvasókat, s azon túl folyamatos bibliográfiai tevékenységet is folytatott.

Emlékét megőrizzük.

Mesterháznyné Baranyai Margit

FELHÍVÁS

a Hátrányos helyzetűek könyvtári segítése című tanfolyamra [különös tekintettel a cigány (roma) etnikumra]

Az OSZK KMK oktatási és módszertani osztálya a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával továbbképző tanfolyamot szervez hátrányos helyzetben lévőkkel, elsősorban cigányokkal foglalkozó könyvtárosok, pedagógusok, lelkészek számára.

A tanfolyam programja:

- I. A hátrányos helyzet fogalma, csoportjai, különös tekintettel a cigányság halmozottan hátrányos helyzetére.
Az okok elemzése. A cigányság hagyományos életmódja. Kialakulásának sajátos körülményei. A cigányság kulturális körülményei, szocioetnikai sajátosságai.
- II. Cigánytelepek. Életmód. Egészségügy. Szociális munka.
Integráció vagy szegregáció.
- III. Cigány művek, könyvek, folyóiratok beszerzése.
A Cigány Tudományos és Művészeti Társaság által kiadott művek és a FSZEK által szerkesztett cigány bibliográfiák.
Az érintett településeken a munka- és művelődési lehetőségek felkutatása, a településeken működő egyesületekkel, intézményekkel való kapcsolattartás. Kisebbségi jogok védelme és képviselése.
- IV. A könyvtárak lehetőségei, különös tekintettel a számítástechnika által adott lehetőségekre. (Számítástechnikai alapismeretek, számítástechnikai játékok.)
A cigánygyerekekkel való foglalkozás lehetőségei.

A tanfolyam ingyenes, időpontja: 1997. október 7., október 21., november 4., november 18., minden alkalommal: 9.30-tól 16.00 óráig.

Helye: OSZK, 540-es terem.

A jelentkezéseket 1997. szeptember 15-ig az alábbi címre kérjük elküldeni:
OSZK KMK oktatási és módszertani osztály
1827 Budapest, Budavári Palota F épület.

A jelentkezési lapon kérjük feltüntetni a munkahely és az ezirányú tevékenységi kör megjelölését is.